

**ΕΞΑΤΟΜΙΚΕΥΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΕΠΕ) ΚΑΙ
ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ
ΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ**

ΠΟΛΥΞΕΝΗ ΒΛΑΧΟΥ

M.Ed. Special Needs and Development

Μάρτιος 2013

ΕΞΑΤΟΜΙΚΕΥΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΕΠΕ)

- η αποτελεί «συμβόλαιο» το οποίο συνυπογράφουν όλοι οι εμπλεκόμενοι και δεσμεύονται να τηρήσουν
- η σχεδιάζεται για να καλύψει τις διαφορετικές ανάγκες του μαθητή
- η στοχεύει στην ποιοτική εκπαίδευση και ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη του μαθητή

Αξιολόγηση του μαθητή

- η νοητικό δυναμικό
- η ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη
- η κινητική ανάπτυξη
- η μαθησιακό προφίλ
- η ενδιαφέροντα
- η ετοιμότητα

Ανάγνωση

- n εξατομικευμένο πρόγραμμα ανάγνωσης με σκοπό με σκοπό τη διάγνωση του επιπέδου ανάγνωσης και τον καθορισμό του υλικού προς ανάγνωση
- n βιογραφίες και βιβλία που σχετίζονται με το Α.Π. για συμπληρωματικό υλικό
- n χρόνος για ελεύθερη ανάγνωση με βάση τα ενδιαφέροντα του παιδιού
- n συμμετοχή σε προγράμματα που στηρίζονται σε αναζήτηση σε βιβλιοθήκες
- n αρθογραφία από το διαδίκτυο

Γραφή

- n καλλιέργεια και εδραίωση του οπτικοκινητικού συντονισμού
- n καλλιέργεια ανάπτυξης αυθόρμητης γραφής (φτιάχνω ιστορία με 3 δοσμένες λέξεις)
- n καλλιέργεια δεξιοτήτων γραφής μέσω σχεδιαγραμμάτων – κατευθυντήριων ερωτήσεων
- n χρήση λεξικού κατά τη γραφή
- n εμπειρίες εκτός Α.Π., π.χ. σχολική εφημερίδα
- n διατήρηση προσωπικού ημερολογίου
- n η «λέξη της ημέρας» ή «η λέξη της βδομάδας»
- n ζωγραφική εικόνων με τίτλους
- n γραφή με βάση ένα μουσικό κομμάτι, μία εικόνα ή ένα ποίημα
- n ελεύθερη γραφή χωρίς γραμματικές ή ορθογραφικές διορθώσεις
- n Διδασκαλία της συγγραφής: πρώτη φορά, σχέδιο, δεύτερη φορά, διόρθωση, έκδοση

Προφορική έκφραση

- η περιγραφή εικόνας και «πλάσιμο» ιστορίας
- η τεχνικές απόδοσης μιας ιστορίας
- η εμπλουτισμός λεξιλογίου
- η δεξιότητες σύνδεσης λέξεων (φράσεις)
- η τεχνικές συζήτησης
- η προφορική έκφραση ενώπιον της τάξης
- η διδασκαλία δεξιοτήτων προφορικής παρουσίασης

Μαθηματικά

- η καλλιέργεια δεξιοτήτων χώρου, χρόνου, προσανατολισμού, θέσης, εννοιών γεωμετρίας
- η καλλιέργεια λογικομαθηματικής σκέψης
- η καλλιέργεια νοερών υπολογισμών με ακρίβεια ή κατά προσέγγιση
- η εξοικείωση με μαθηματικά μοτίβα
- η εξοικείωση με μηχανισμούς επίλυσης μαθηματικών αλγόριθμων

Κοινωνικές Δεξιότητες

- n ανάθεση φίλου-συνεργάτη (εναλλασσόμενου)
- n καλλιέργεια εξωτερίκευσης συναισθημάτων
- n καλλιέργεια συνεργασίας (η τάξη είναι μία ομάδα που για να πετύχει πρέπει ο κάθε παίχτης να παίξει καλά)
- n καλλιέργεια ένταξης στην ομάδα (πρώτα στην τάξη και έπειτα στο διάλειμμα)

Βραχυπρόθεσμοι και Μακροπρόθεσμοι στόχοι

1. Βραχυπρόθεσμοι στόχοι

Είναι τα μετρήσιμα ενδιάμεσα βήματα μεταξύ των τρεχόντων επιπέδων επίδοσης του μαθητή και του μακροπρόθεσμου στόχου.

2. Μακροπρόθεσμοι στόχοι

- η Αναπτύσσονται σύμφωνα με τις ανάγκες του μαθητή.
- η Δείχνουν την επιτυχία που αναμένεται από το μαθητή εντός ενός έτους.

Ωφέλεια του ΕΠΕ

Ωφελείται ο μαθητής:

- n Διευκρινίζονται οι διαφορετικές ανάγκες του οι οποίες προέρχονται από την αναπηρία του.
- n Οργανώνονται οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες σύμφωνα με τις ανάγκες του.
- n Ο εκπαιδευτικός σχεδιασμός και η πρόοδος του παρακολουθούνται και αξιολογούνται
- n Δίνεται η ευκαιρία στο μαθητή να είναι ένα ανεξάρτητο και παραγωγικό μέλος της κοινότητας.

Ωφελείται ο εκπαιδευτικός :

- n Βλέπει καθαρά τις ικανότητες αλλά και τις ανάγκες του μαθητή.
- n Αναπτύσσει διεπιστημονικές δεξιότητες στην εργασία του.
- n Παρέχεται αποτελεσματική διαχείριση της εκπαιδευτικής και αξιολογητικής διαδικασίας.
- n Λαμβάνονται τα απαραίτητα μέτρα για τον σχεδιασμό της μετάβασης του μαθητή.

Ωφελείται η οικογένεια του μαθητή :

- n Καθιερώνεται αποτελεσματική επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ των γονέων και του σχολείου.
- n Οι γονείς έχουν τη δυνατότητα να αποφασίζουν για τα εκπαιδευτικά δικαιώματα των παιδιών τους.
- n Οι γονείς μαθαίνουν για τα καθήκοντα και τις ευθύνες τους στην εκπαίδευση των παιδιών τους

Ανασταλτικοί παράγοντες

- n η ετοιμότητα του εκπαιδευτικού στην τάξη
- n το περιβάλλον της τάξης
- n η κατάρτιση και η ανταπόκριση του εκπαιδευτικού σε εξειδικευμένα θέματα Ειδικής Αγωγής
- n ο συντονισμός και η συνεργασία των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών (δάσκαλος τάξης, δάσκαλος Τ.Ε., δάσκαλος Π.Σ., δάσκαλοι ειδικοτήτων)
- n η συνεργασία με τους γονείς
- n η ανταπόκριση άλλων φορέων
- n η ανταπόκριση του μαθητή

Για την επίτευξη μιας δίκαιης αξιολόγησης
τίθεται σε όλους η ίδια εργασία:
«Σκαρφαλώστε στο δέντρο!»

Διαφορετικότητα

- n φύλο
- n καταγωγή
- n οικονομική κατάσταση
- n μορφωτικό υπόβαθρο οικογένειας
- n κοινωνικό υπόβαθρο οικογένειας
- n πολιτισμική εμπειρία
- n θρησκεία
- n επίπεδο ετοιμότητας
- n νοητικό δυναμικό
- n συναισθηματική ωρίμανση
- n μαθησιακό προφίλ
- n σχολική εμπειρία
- n συνολική εμπειρία

Η Διαφοροποιημένη διδασκαλία είναι ένας οργανωμένος και ταυτόχρονα ευέλικτος τρόπος προληπτικής προσαρμογής της διδασκαλίας και της μάθησης, ώστε η διδασκαλία να ανταποκρίνεται στο επίπεδο των μαθητών και να επιτρέπει σ' αυτούς να αναπτυχθούν ως μαθητάνοντες στο μέγιστο δυνατό βαθμό. (Tomlinson C., 2003) Απαρτίζεται από τις προσπάθειες των εκπαιδευτικών να ανταποκριθούν στις διαφορετικές ανάγκες των μαθητών τους στη σχολική τάξη με απώτερο στόχο την επίτευξη της καλύτερης μαθησιακής εμπειρίας.

Ο τρόπος που τίθενται συνήθως οι ασκήσεις

- n Όλοι οι μαθητές καλούνται να λύσουν την ίδια άσκηση
- n Η άσκηση είναι κατανοητή ή όχι, εύκολη ή δύσκολη.
- n Άλλοι μαθητές είναι γρήγοροι και άλλοι είναι αργοί.
- n Οι μαθητές βρίσκουν ενδιαφέρον στην άσκηση ή τη μισούν.
- n Η άσκηση λύνεται ή δεν λύνεται.
- n Οι επιδόσεις αξιολογούνται με το ίδιο μέτρο.

Αποτέλεσμα: Οι ίδιες ασκήσεις παράγουν σχολική επιτυχία ή σχολική αποτυχία. Παράγουν νικητές ή χαμένους.

- n Η διδασκαλία εστιάζει σε έννοιες και βασικές αρχές (όχι σε κάλυψη ύλης).
- n Η διδασκαλία αξιοποιεί διαρκώς τα δεδομένα της αξιολόγησης.
- n Η ομαδοποίηση διαφοροποιείται πολύ συχνά.
- n Οι μαθητές μαθαίνουν, ενώ ο εκπαιδευτικός διευκολύνει τη μάθησή τους.

Επομένως η διδασκαλία πρέπει να διαθέτει :

- n εσωτερική διαφοροποίηση
- n θέση: περισσότερη εκπαιδευτική δικαιοσύνη, όχι μέσω της ίδιας μεταχείρισης, αλλά λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορές
  1. εργασίες
  2. υλικά
  3. επικοινωνία
  4. έλεγχος

Μία εργασία είναι κατάλληλη όταν:

- n είναι ανοιχτή για εκπλήξεις,**
- n διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη συζήτηση για ένα θέμα,**
- n ανοίγει για διαφορετικά παιδιά ένα ενδιαφέρον θέμα εργασίας,**
- n προκαλεί τους δυνατούς μαθητές και δεν αποθαρρύνει τους λιγότερο δυνατούς,**
- n καθιστά εφικτές καλές επιδόσεις σε διαφορετικά επίπεδα.**

Στρατηγικές για τη διαφοροποίηση του περιεχομένου, της διδασκαλίας και της επεξεργασίας με βάση τα χαρακτηριστικά του μαθητή

- n ομαδοποίηση με κοινά και διαφορετικά ενδιαφέροντα
- n σχεδιασμός έργου με βάση τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα
- n συμμετοχή των μαθητών στο σχεδιασμό
- n χρήση διαβαθμισμένων εργασιών
- n χρήση ποικιλίας υλικών
- n άσκηση με πολλαπλούς τρόπους αξιολόγησης
- n δυνατότητα επιλογής μεταξύ αναλυτικού, δημιουργικού ή πρακτικού προϊόντος

«Το χαμογελαστό συννεφάκι» της Μάρως Λοΐζου

- η Φαντάσου ότι είσαι το χαμόγελο και ταξιδεύεις πετώντας σαν πουλί. Πώς θα το ένιωθες αυτό;
- η Γιατί πήγε το χαμόγελο στην κα. Κατερίνα;
- η Ποια συναισθήματα φανερώνονται στη συζήτηση;
- η Με ποιες εικόνες μπορούμε να τα περιγράψουμε;
- η Πώς μπορούμε να απαντήσουμε στα «γιατί» του χαμόγελου;
- η Ποια κοινά έχουν οι 2 οικογένειες;
- η Το χαμόγελο συνεχίζει το ταξίδι του: Τί ακούει; Τί βλέπει; Τί αισθάνεται;

Χωρίζουμε τα παιδιά σε ομάδες που είναι τα 2 χαμόγελα (ισομέρεια, ενδιαφέροντα)

- η Η κάθε ομάδα περιγράφει τα συναισθήματά της.
- η Η κάθε ομάδα εμβαθύνει και συζητά για τα συναισθήματα της χαράς, του θυμού και του φόβου.
- η Η κάθε ομάδα ζωγραφίζει τα χαμόγελα με τα συναισθήματα.
- η Η κάθε ομάδα δραματοποιεί με κινήσεις, εκφράσεις και ήχους τα συναισθήματα.
- η Οι μαθητές ενθαρρύνονται να χρησιμοποιήσουν προφορικά εκφράσεις που φανερώνουν τα συναισθήματά τους, π.χ. «πετάει στα σύννεφα», «τρέμουν τα γόνατά μου» «τα μάτια του έβγαζαν σπίθες».

Χωρίζουμε τα παιδιά σε διαφορετικές ομάδες (προτιμήσεις στον τρόπο εργασίας)

- η παιχνίδι κύβου με εκφράσεις
- η παιχνίδι με κάρτες εργασίας (διαβαθμισμένη δυσκολία)
- η απαγγελία σχετικού πεζού ή ποιήματος που αναφέρει παρόμοια συναισθήματα
- η δραματοποίηση (αυτοσχεδρισμός) – αναπαράσταση συναισθημάτων

Χωρίζουμε τα παιδιά σε νέες ομάδες (γλωσσική επίδοση):

- η Η πρώτη ομάδα συζητά και παρουσιάζει τις καταστάσεις που προκαλούν ένα συναίσθημα.
- η Η δεύτερη ομάδα συγκεντρώνει τα ρήματα, τα ουσιαστικά και τα επίθετα που χρησιμοποιήθηκαν για την περιγραφή του κάθε συναισθήματος.
- η Η τρίτη ομάδα ερευνά στο λεξικό περισσότερα ρήματα και ουσιαστικά και τα παραθέτει.

Οι πληροφορίες συγκεντρώνονται στο τετράδιο του κάθε μαθητή. (Οι μαθητές μαθαίνουν από τους συμμαθητές τους.)

Κλιμακωτή άσκηση (ανοιχτές ερωτήσεις)

- η Γράψε ένα ποίημα απαντώντας στις παρακάτω ερωτήσεις:
- η Πώς φαίνεται το συναίσθημα;
- η Πώς μυρίζει το συναίσθημα;
- η Ποια γεύση έχει το συναίσθημα;
- η Πώς το αισθάνεσαι;
- η Πώς ακούγεται;

Ποίημα: ο Θυμός

- n Το συναίσθημά μου λέγεται θυμός.
- n Ο θυμός μοιάζει με φωτιά.
- n Μυρίζει σαν καπνός.
- n Έχει τη γεύση της σούπας.
- n Τον αισθάνεσαι όπως το ξύλο.
- n Έχει τον ήχο του γουργουρητού.

Prof. Dr. Duncker L. & Danner A. Βόλος, 2011

Διαβαθμισμένη εργασία

Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες και διαλέγουν ένα μύθο για να τον επεξεργαστούν.

Ο δάσκαλος δίνει διαφορετικό μύθο σε κάθε παιδί, ανάλογα με το αναγνωστικό του επίπεδο. Οι ομάδες διαλέγουν στη συνέχεια μία από τις παρακάτω δραστηριότητες:

Φιλμ

- ✓ Χωρίστε το μύθο σε σκηνές.
- ✓ Βρείτε ποιοι είναι οι ήρωες και ο τόπος της κάθε σκηνής.
- ✓ Ζωγραφίστε καρέ-καρέ το μύθο, ένα πλαίσιο για κάθε σκηνή.
- ✓ Με τη βοήθεια του φιλμ που φτιάξατε, αναδιηγηθήτε το μύθο.

Μυθοκούτι

- ✓ Χωρίστε το μύθο σε σκηνές.
- ✓ Βρείτε ποιοι είναι οι ήρωες και ο τόπος της κάθε σκηνής.
- ✓ Για κάθε σκηνή βρείτε ή κατασκευάστε ένα αντικείμενο.
- ✓ Με τη βοήθεια των αντικειμένων, αναδιηγηθείτε το μύθο.

Εκπομπή ραδιοφώνου

- ✓ Βρείτε ποιοι είναι οι ήρωες, ο τόπος και τα γεγονότα του μύθου.
- ✓ Προετοιμαστείτε καλά και μαγνητοφωνήστε την αναδιήγηση της ιστορίας.
- ✓ Αν θέλετε, προσθέστε κατάλληλους ήχους στη μαγνητοφώνηση

Πιθανά αίτια της αντίστασης που

προβάλλουν οι εκπαιδευτικοί

- η Όλοι τείνουμε να διδάσκουμε με τους τρόπους που εμείς διδαχτήκαμε.
- η Οι εκπαιδευτικοί προτιμούν να συνεχίσουν να εφαρμόζουν παγιωμένες πρακτικές.
- η Έλλειψη επαρκούς χρόνου για προετοιμασία.
- η Οι εκπαιδευτικοί πιέζονται να καλύψουν ύλη.
- η Οι εκπαιδευτικοί βάζουν σε δεύτερη μοίρα τη διαδικασία παρά το περιεχόμενο της διδασκαλίας, θεωρώντας τη διαδικασία απλά ως θέμα προτίμησης.

Χρήσιμες Διευθύνσεις

- n <http://phet.colorado.edu/el/>
- n www.env-edu.gr/
- n users.sch.gr και hotpot.uvic.ca
- n www.e-yliko.gr

Βιβλιογραφία

- η Dunam B., Erişkin A., Basar M., Kirac S., Toraman C., Santos M., Εκπαιδευτική Κοινότητα - Εξατομικευμένο Πρόγραμμα Εκπαίδευσης – Εγχειρίδιο Κατάρτισης, Education and Culture DG, Life Long Learning Programme, CP-Pack, 05.09.2012
- η Dunam B., Erişkin A., Basar M., Kirac S., Toraman C., Santos M., Εξατομικευμένο Πρόγραμμα Εκπαίδευσης – Οδηγός του Εκπαιδευτή, Education and Culture DG, Life Long Learning Programme, CP-Pack, 05.09.2012
- η Heacox, D. Making Differentiation a Habit: How to ensure success in academically diverse classrooms. Free Spirit Publishing. 2009.
- η Ομάδα Διαφοροδιάγνωσης Α΄ ΚΕ.Δ.Δ.Υ. ΑΘΗΝΩΝ, Γνωμάτευση μαθητή Δ΄ τάξης Δ.Σ. με Asperger,
- η Ομάδα Διαφοροδιάγνωσης Α΄ ΚΕ.Δ.Δ.Υ. ΑΘΗΝΩΝ, Σχεδιασμός Εξατομικευμένου Εκπαιδευτικού Προγράμματος μαθητή Δ΄ τάξης με Asperger
- η Μιχαήλ Κ., Παρανοήσεις σχετικά με τη διαφοροποίηση της διδασκαλίας και της μάθησης, 2012
- η Tomlinson, C. *Διαφοροποίηση της εργασίας στην αίθουσα διδασκαλίας*. (Χ. Θεοφιλίδης, Δ. Μαρτίδου Φορσιέ, Μετάφ.). Λευκωσία 2003. (Δημοσίευση πρωτότυπου, 1999)
- η Duckner L., Danner A., Η σημασία των εργασιών στη Διαφοροποιημένη Διδασκαλία, Βόλος 2011
- η Καραγεώργου Η., Η διαφοροποίηση στην τάξη, Φεβρουάριος 2011
- η Παντελιάδου Σ., Περιεχόμενο και Δυνατότητες της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας, Διαφοροποιημένη Διδασκαλία, Μια πρόκληση για τους Εκπαιδευτικούς, Συνέδριο 2012 (01/12/2012)